

Stads- och kommunhistoriska institutets
verksamhetsberättelse för år 2005

Innehåll

STADS- OCH KOMMUNHISTORISKA INSTITUTET

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2005

Personal

Stads- och kommunhistoriska nämnden

Stads- och kommunhistoriska samfundet

Lokaler

www.urbanhistory.su.se

Stadshistoriskt forskningslektorat

Professur i Stockholms historia

Seminarier, kurser, handledning

Publicering

Konferensrapporter, föredrag mm

Externa anslag

Betygsnämnder mm

Pågående forskning

Konferenser, symposier, kontaktverksamhet

Minnesord över professor Ingrid Hammarström

STADS- OCH KOMMUNHISTORISKA INSTITUTET

Stadshistoriska institutet bildades 1919 som en avdelning av Svenska stadsförbundet och utgör idag under namnet Stads- och kommunhistoriska institutet en del av Sveriges Kommuner och Landsting. Kontakterna med den akademiska världen var viktiga redan från starten och har därefter ytterligare stärkts. År 1953 inrättades vid Stockholms högskola en professur i stadshistoria och med tjänsten följde föreståndarskapet för institutet. Professorns undervisningsskyldighet begränsades därför till hälften av vad annars åvilar professor. Professuren har senare förnyats i samband med innehavarens pensionering eller avgång.

Professuren, från 1970 benämnd ”historia, särskilt stads- och kommunhistoria”, bekostas av staten (universitetet) med en tredjedel och resterande två tredjedelar delas mellan Sveriges Kommuner och Landsting och Stockholms stad. Sveriges Kommuner och Landsting svarar dessutom för nödvändiga basresurser, medan universitet tillhandahåller lokaler.

Till organisationen hör vidare ett samfund och en nämnd. Stads- och kommunhistoriska samfundet består av cirka 200 invalda medlemmar. Det fungerar som en mötesplats för yrkesforskare, hembygdsforskare, kommunpolitiker och alla andra med intresse för ämnesområdet. Den Stadshistoriska nämnden – institutets styrelse – består av sju ledamöter. Fyra utses av styrelsen för Sveriges Kommuner och Landsting, två av samfundet och en av Stockholms universitet.

Institutet har till uppgift att främja vetenskaplig forskning kring svenska städers och kommuners historia. Kontakt- och informationsverksamhet är ett viktigt medel i den verksamheten. Institutet utgör en förbindelselänk mellan den akademiska forskningen och den bredare stads- och lokalhistoriska verksamheten. För att fullgöra denna uppgift har olika nätverk byggts upp. Institutet utgör också en förbindelselänk till den internationella stadshistoriska forskningen. Omfattande samarbete förekommer med såväl nordiska som europeiska organ. Institutet har också en betydande publiceringsverksamhet innehållande bland annat forskningsrapporter, bibliografier och källutgåvor. För mer information besök www.urbanhistory.su.se. I den här skriften redovisas institutets och professurens verksamhet för år 2005.

Stockholm i februari 2006

Lars Nilsson
Professor och föreståndare

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2005

Personal

Föreståndare för institutet och tillika professor i historia, särskilt stads- och kommunhistoria är Lars Nilsson. Mats Berglund och Nils Fabiansson har båda varit anställda som assistenter på deltid under hela året. Bo Eriksson Janbrink arbetar från 1 september som sekreterare på halvtid för nästa års internationella konferens, *Urban Europe in Comparative Perspective*. Linus Bellander och Dan Johansson har arbetat inom det EU-stödda projektet *The Urban Cultural Heritage of the Mare Balticum*. Hossein Sheiban har arbetat med utgivningen av ett bokmanuskript om *Det svenska stadsmiljöskyddets historia* av Lars Nyström, Varberg. Erik Wångmar, Nybro, har slutfört arbetet med projektet *Handbok i stads- och kommunhistorisk forskning*. Institutet har vidare köpt tjänster av HB Collegit för arbeten inom projekten *The Urban Cultural Heritage of the Mare Balticum*, *Tidskikaren* och *CyberCity*.

Stads- och kommunhistoriska nämnden

Stads- och kommunhistoriska nämnden består av följande ledamöter.

Valda av Sveriges Kommuner och Landsting är: Mikael Gustafsson (Tyresö), BoPer Larsson (Stockholm), Lennart Lööf (Stockholm) och Margareta Schwartz (Stockholm).

Vald av Stockholms universitet är professor Göran Dahlbäck (Stockholm).

Valda av Stads- och kommunhistoriska samfundet är: professor Bengt Berglund (Göteborg) och docent Thord Strömberg (Örebro).

Ordförande i nämnden är Lennart Lööf, vice ordförande Thord Strömberg och sekreterare professor Lars Nilsson.

Stads- och kommunhistoriska samfundet

Stads- och kommunhistoriska samfundets årliga möte ägde rum onsdagen den 27 april 2005 i Wallenbergsalen, Juristernas hus, Stockholms universitet. Institutets föreståndare redogjorde för institutets verksamhet sedan föregående årliga möte. Thord Strömberg (Örebro) och Bengt Berglund (Göteborg) omvaldes till samfundets ordinarie ledamöter av Stadshistoriska nämnden. Thord Strömberg valdes till ordförande och Klas Nyberg till vice ordförande för Stadshistoriska samfundet för den kommande treårsperioden, i båda fallen omval.

Det vetenskapliga temat var *Stadens miljöhistoria*. Föredrag hölls av Sven Lilja om *Metropolers historiska ekologi* samt Catharina Nolin om *Den offentliga parkens roll för stadsborna och stadsmiljön i ett historiskt perspektiv*. Då Stefan Barthel akut insjuknat ersattes hans föredrag av att institutets föreståndare höll

ett anförande under rubriken *Stockholms gröna rum 1850–2002*.

Lokaler

Enligt avtal är det Stockholms universitet som har att förse institutet med för verksamheten erforderliga lokaler. Institutet har tidigare disponerat kontorsrum på plan E5 i Stockholms universitet och föreståndarens tjänsterum har funnits på historiska institutionen, plan 9 i D-huset. Under våren 2005 samlades institutets hela verksamhet på plan 8 i hus D där nu en stadshistorisk miljö etablerats till vilken även professuren i Stockholms historia knutits. Därutöver förfogar institutet över ett förrådsutrymme i E-husets källare.

www.urbanhistory.su.se ; www.eauh.org

Mats Berglund är institutets webbmaster och Internetadressen är:

www.urbanhistory.su.se. På hemsidan ges allmän information om institutet på flera språk, pågående forskning, seminarieprogram, konferenser, kurser etc. Hemsidan innehåller vidare *CyberCity*, *Svenska städer på nätet*, som förmedlar historisk information kring varje enskild svensk stad liksom för stadsväsendet i dess helhet. Det är uppgifter som: korthistorik, folkmängdsutveckling genom tiderna, kommunala valresultat från 1919 och framåt, näringsstruktur över tid samt ett urval av litteratur. Vår förra Revy över stads- och kommunhistoria publiceras nu på detta digitala sätt. *CyberCity* har tidigare fått finansiellt stöd från KSL, (Kommunförbundet Stockholms Län), Johnsonstiftelsen och under åren 2004/2005 från EU:s program Culture 2000 inom ramen för projektet *The Urban Cultural Heritage of the Mare Balticum*. På institutets hemsida finns också tre andra digitala produkter, nämligen *Stockholms tidskikare*, *Stockholm under 750 år: ett bildspel* och *Tyska stilen*. För den tekniska produktionen svarar Tom Silvennoinen vid HB Collegit förutom Mats Berglund.

En ny webbsida med adressen www.eauh.org öppnades förra året. Den är avsedd för information, registrering, hotellbokningar med mera inför den internationella stadshistoriska konferens, *Urban Europe in Comparative Perspective*, institutet skall organisera 2006.

Stadshistoriskt forskningslektorat

Humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet beviljade 1998 medel för en tidsbegränsad forskartjänst inom programmet *Stockholm: Storstadens historia och kultur*. Tjänsten tillträdde den 1 mars 1999 av fil dr Eva Eggeby och har inneburit en välkommen förstärkning av den stadshistoriska forskningen vid Stockholms universitet. Dessvärre håller nu den tidsbegränsade anställningen på att löpa ut.

Professur i Stockholms historia

Den professur i Stockholms historia som var regeringens present till Stockholms stads 750-års jubileum med placering vid Stockholms universitet utlystes under 2003 som ”professur i historia med inriktning mot Stockholms historia”. Tjänsten tillsattes 1 maj 2005 med Sven Lilja som innehavare. Lilja har tidigare varit forskningsassistent vid Stadshistoriska institutet, senare universitetslektor och befordrad professor vid Södertörns högskola. Han har under lång tid ägnat sig åt stadshistoria och särskilt urbaniseringsprocessen i Sverige och Östersjöområdet under perioden ca 1500–1800. På senare år har han inriktat sig mot miljöhistoria och främst klimatets inverkan på historiska processer. I samverkan med bland andra Kommittén för Stockholmsforskning håller nu ett projekt kring Stockholms politiska historia efter 1945 på att utvecklas. Ett första steg är utarbetandet av en antologi för publicering under 2006 och med Lilja som huvudredaktör.

Seminarier, kurser, handledning

Stadshistoriska doktorander

De nya regler för antagning till forskarutbildningen riksdag och regering införde 1998 innebär att vi numera bara kan anta doktorander som har garanterad full finansiering över hela studieperioden på fyra år. Även för redan antagna doktorander skärptes de ekonomiska villkoren. Med tanke på det starkt begränsade antalet tillgängliga doktorandtjänster och den hårda konkurrensen kring externa medel är utrymmet för nyantagning mycket litet och antalet doktorander minskar successivt. Det finns för närvarande sju på hel- eller deltid aktiva doktorander med stads- och kommunhistorisk inriktning. Professor Lars Nilsson är huvudhandledare.

Övrig undervisning, handledning med mera

Två s.k. fristående kurser vardera om fem poäng och med stadshistorisk inriktning har sedan en tid tillbaka givits inom grundutbildningen. Den ena handlar om *Stockholms historia* genom tiderna och den andra är en IT-baserad kurs med titeln *Människornas stad*. Båda kurserna gavs under våren 2005, med Eva Eggeby som ansvarig för den första och Mats Berglund för den senare.

Magisterkursen i europeisk urbanisering som startade 1998 och omfattar en ettårig utbildning i europeisk stadshistoria i samverkan med universitet i Leicester, Dublin, Leiden och Berlin har fortsatt under året. Hossein Sheiban undervisade under våren på delkursen *A History of Stockholm*, som är öppen för alla utländska studenter. Under hösten har Lars Nilsson svarat för all undervisning på de aktuella fyra kursmomenten, varav det ena avser uppsatsskrivande.

Uppsatsämnen på 60- och 80-poängsnivåerna har fortsatt att utdelas och flera uppsatser har färdigställts under året. För ämnesgivning och handledning

har såväl institutets personal som stadshistoriska doktorander svarat.

Publicering

Institutet har under året utgivit:

Studier i stads- och kommunhistoria

27: Erik Wångmar, *Att skriva stads- och kommunhistoria: En handledning för forskning med stads- och kommunhistoriskt källmaterial*. ISBN 91-88882-23-3 (2005).

28: Marjatta Rahikainen (red.), *Lokala perspektiv på 1960-talet: Bilen, fritiden och den ökade rörligheten*. ISBN 91-88882-24-1 (2005).

I andra sammanhang har utkommit:

Mats Berglund (red.), *Sakta vi gå genom stan/City Strolls: Stadshistoriska studier tillägnade Lars Nilsson den 31/5 2005*. Stockholmia förlag 2005. Boken finns också tillgänglig digitalt.

Lars Nilsson, "Urbanisation after Industrialisation: Nordic Urban Developments in the Twentieth Century". Proceedings on CD-ROM from CISH Sydney Congress 2005.

Konferensrapporter, föredrag mm

- Lars Nilsson, "Urbaniseringen i Norden". Föredrag vid seminariet Stadens offentliga rum, Nordregio, Skeppsholmen, Stockholm, 14 februari 2005.
- Lars Nilsson, "Stockholms gröna rum 1850–2002". Föredrag vid Stadshistoriska samfundets årliga möte, 27 april 2005.
- Lars Nilsson, "Urbanisation after Industrialisation: Nordic Urban Developments in the Twentieth Century". Report to the International Commission for the History of Towns, CISH Congress, Sydney, Australia, 3–9 July 2005, and to the meeting in Kiel and Lübeck 15–16 September 2005.
- Lars Nilsson, "Urbanisation without Industrialisation", fakultetsseminariet Urban history at Stockholm University, 22 november 2005, Spelbomskan, Aula Magna.
- Lars Nilsson, "De digitala arkiven och forskaren", Kommunarkivariemöte, Stockholms stadsarkiv, 8 december 2005.

Externa anslag

- Från EU:s program Culture 2000 har vi för perioden 1 augusti 2004 – 31 juli 2005 tillsammans med Dansk Center for Byhistorie i Århus och Historiska institutionen vid universitetet i Rostock erhållit €75.000 för fortsatt utveckling av CyberCity och geografiskt informationssystem för städerna i Östersjöområdet. Vår del uppgick inledningsvis till 152.000 SEK och det anslaget har slutförbrukats under året. Resterande medel kommer att tillföras oss senare.
- Från Ingvar Anderssons fond erhöll vi förra året 88.000 kronor för utarbetande av en handbok i stads- och kommunhistorisk forskning. Det arbetet har slutförts under året och anslaget förbrukats.
- För den kommande internationella konferensen Urban Europe in Comparative Perspective har vi erhållit 200.000 kronor från Riksbanken, 148.000 kronor från Vetenskapsrådet, 75.000 kronor från Vitterhetsakademien och 125.000 kronor från Granholms stiftelse. Ytterligare ansökningar har gjorts under året.

Betygsnämnder mm

Lars Nilsson har ingått i följande betygsnämnd under året:

- Betygsnämnd för Anna Micro Vikstrand, *Strävan efter ett ordnat samhälle: Stadsplanering i Huddinge 1900–1950*, konstvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet, 2 december 2005.

Lars Nilsson är sedan förra året president i European Association for Urban History. Nilsson har också varit ordförande i Svenska historiska föreningen liksom i priskommittén för Hertig Karls pris som årligen utdelas av Nyköpings kommun. Nilsson lämnade i och med mandattidens utgång uppdraget som ordförande i Svenska historiska föreningen i samband med årsmötet i Uppsala 23 april 2005. Hertig Karls pris för år 2005 tilldelades Anders Björnsson för hans mångsidiga och omfattande publicistiska, journalistiska och organisatoriska verksamhet som starkt bidragit till att väcka och förstärka intresset för historia. Priset utdelades den 20 augusti i anslutning till Hertig Karls marknad. Nilsson har vidare ingått i den grupp som rekryterat ny redaktör till Historisk tidskrift.

Pågående forskning

Institutet

Lars Nilsson har under året utarbetat konferensbidrag, artiklar och föredrag i skilda ämnen samt forskat kring Stockholms historia samt svensk och nordisk

stadsutveckling 1850–2002. Eva Eggeby forskar kring äldreomsorgen i Stockholm under 1700- och 1800-talen. Mats Berglund bedriver doktorandstudier kring den sociala oron i Stockholm under tiden ca 1700–1850. Sven Lilja, professor i Stockholms historia, leder ett miljöhistoriskt projekt med fokus på Östersjöområdet under äldre tid.

Doktorander

Doktorandtjänster har under året innehaft av Linus Bellander, Anna Kåring Wagman och Per Gunnar Sidén. Anna Kåring Wagman kommer att disputeras i mars 2006.

Aktuella avhandlingsämnen:

- Linus Bellander, Stadens gränser: Inkorporeringars betydelse i urbaniseringsprocessen.
- Mats Berglund, Folket och makten i frihetstidens Stockholm.
- Jan Dahlström, Livsstilar och kulturmönster på Ladugårdslandet 1800–1870
- Mats Hayen, Stadens puls: Livsrytmer, vardagsliv och stadsutveckling i Stockholm 1760–1920.
- Dan Johansson, Skeppsgården i Stockholm: Varvet, staden och kronan under svensk stormaktstid.
- Anna Kåring Wagman, Bilden av staden: Stockholms stads marknadsförings- och informationsverksamhet 1935–1975.
- Per Gunnar Sidén, Sveriges urbanisering 1200–1611.

CyberCity – Svenska städer på nätet

CyberCity är ett projekt med syfte att tillhandahålla information om varje enskild svensk stad på Internet liksom för stadsväsendet i dess helhet. Här ingår uppgifter som korthistorik, bebyggelsehistorik, folkmängd, näringsliv, valresultat, ett urval av litteratur med mera. Projektet har stötts av KSL (Kommunförbundet Stockholms län) och Johnsonstiftelsen. För registrering, redigering och koordinering av alla dataset samt design av presentationen har institutet engagerat såväl de egna assistenterna som extern arbetskraft bland annat i form av HB Collegit.

Tillsammans med kollegor vid Dansk Center for Byhistorie i Århus och Historiska institutionen vid universitetet i Rostock har vi för perioden 1 augusti 2004 till 31 juli 2005 av EU:s program Culture 2000 beviljats anslag om € 75.000 för en gemensam webbportal och fortsatt utveckling av CyberCity. Projektet heter: *The Urban Cultural Heritage of the Mare Balticum*. Vår andel uppgick inledningsvis till 152.000 SEK. Anslaget från EU är nu slutförbrukat och redovisningen har sänts till Europeiska kommissionen. Efter att den godkänns kommer resterande medel att erhållas.

Under 2005 har vi gjort uppdateringar av den del som redovisar ett urval av stadshistorisk litteratur, registrerat demografiska data – födelsetal, dödstal, omflyttningar – för perioden 1800–1950, påbörjat en serie med foton och annan information över svenska stads- och rådhus, inlett en serie med information om historiska kartor över svenska städer, kompletterat valresultaten fram till 2002, förbättrat diagrampresentationerna och även gjort dem mer enhetliga, rättat till felaktigheter i det äldre materialet med mera. Linus Bellander och Dan Johansson har under året varit medarbetare och finansierade genom EU-anslaget. Från Räddningsverket i Karlstad har vi fått kunskap om en förteckning över större stadsbränder och större kända olyckor i de svenska städerna genom tiderna tillgänglig på deras hemsida och som kan anslutas till CyberCity.

Stockholms tidskikare

Arbetet med Stockholms tidskikare inleddes i anslutning till den 2002 utgivna historiken över Stockholm – *Staden på vattnet: Stockholm 1252–2002*. Tidskikaren är en slags IT-baserad historisk atlas över Stockholm. Uppgifter om folkmängd, näringsliv, social struktur, allmänna val m.fl. är tillgängliga per församling i en databas men också åskådliggjorda i kartbilder. I korta flash-filmer skildras dessutom några aspekter av stadens historia.

Tidskikaren följer med historiken som en CD-ROM-skiva men skall också bli tillgänglig över Internet. Nätversionen kommer att kunna uppdateras regelbundet och allteftersom fyllas på med ny information. Det bildspel i flash-format över Stockholms historia från äldsta tid till idag som vi producerade inför nordiska historikermötet i Stockholm 2004, finns nu tillgängligt över nätet. En engelsk version planeras inför nästa års internationella stadshistoriska konferens.

Stockholms migrationshistoria

Tillsammans med Kommittén för Stockholmsforskning har ett projekt om migrationen och särskilt invandringen till Stockholm genom tiderna inletts. Under våren 2003 genomförde Håkan Forsell en inventering av kunskapsläget, vilket resulterade i en skriftlig rapport. Författare har nu engagerats till den första av två planerade volymer och deras arbete finansieras delvis av kommittén. Den första delen beräknas föreligga i manuskript under 2006. För del två, som börjar vid 1800-talets mitt och går fram till idag, pågår planeringsarbete. Under nästa år kommer Håkan Forsell, finansierad av Kommittén för Stockholmsforskning, att arbeta vidare med del två. Tre projektmöten har hållits under året.

Handbok för stads- och kommunhistorisk forskning

Det arbete med en handbok för stads- och kommunhistorisk forskning med in-

riktning på tiden efter kommunalförordningarna 1862, som Erik Wångmar inledde förra året har slutförts under 2005 och resulterat i publikationen *Att skriva stads- och kommunhistoria: En handledning för forskning med stads- och kommunhistoriskt källmaterial*. I boken presenteras bland annat de kommunala verksamhetsområdena och hur de har utvecklats över tiden, relevant källmaterial och där ges förslag till kommande forskningsuppgifter. Projektet har finansierats genom anslag från Ingvar Anderssons fond.

Stadsstadgorna och stadsmiljöskyddet

Från Lars Nyström i Varberg har vi fått manuskript till en planerad bok om *Det moderna stadsmiljöskyddets framväxt i Sverige: kommunalt reformarbete 1840–1910*. Det har antagits för publicering i vår serie Studier i stads- och kommunhistoria, med beräknad utgivning under 2006. Hossein Sheiban har engagerats för redigerings- och utgivningsarbete.

Lokala perspektiv på 1960-talet

Manuskript och korrektur till en publikation baserad på bidragen till det nordiska lokalthistoriska seminariet i Järvenpää 2002 har tagits fram av Marjatta Rahikainen och den finska Uppdragscentralen (tidigare Lokalthistoriska byrån, Helsingfors). Boken har under året publicerats som nr 28 i vår serie Studier i stads- och kommunhistoria, och den är samfinansierad mellan Stadshistoriska institutet och Uppdragscentralen. Där ingår bland annat en artikel av Lars Nilsson om *Den gröna vågen: Utflyttningen från de svenska städerna runt 1970*. Andra svenska bidragsgivare är Christina Thunwall och Clas Grinell.

Stockholms politiska historia efter 1945

Sven Lilja, professor i Stockholms historia, har tillsammans med bland andra Kommittén för Stockholmsforskning under året påbörjat ett projekt om Stockholms moderna politiska historia med fokus på stadsfullmäktige och stadens lokala partiväsende. I projektet ingår också Samtidshistoriska institutet vid Södertörns högskola förutom Stads- och kommunhistoriska institutet. Ett första delmål är att ta fram en antologi för publicering genom Stockholmia förlag under 2006. Två projektmöten har hållits under året.

Konferenser, symposier, kontaktverksamhet

Stadshistoriska dagar

Stadshistoriska samfundets årliga möte ägde rum onsdagen den 27 april 2005 i

Wallenbergsalen, Juristernas hus, Stockholms universitet. Efter föreståndarens redogörelse för verksamheten och samfundets val av två ledamöter till Stadshistoriska nämnden diskuterades dagens tema, *Stadens miljöhistoria*. Föredrag hölls av Sven Lilja om *Metropolers historiska ekologi* samt Catharina Nolin om *Den offentliga parkens roll för stadsborna och stadsmiljön i ett historiskt perspektiv*. Då Stefan Barthel akut insjuknat ersattes hans föredrag av att institutets föreståndare höll ett anförande under rubriken *Stockholms gröna rum 1850–2002*.

Med anledning av föreståndarens, Lars Nilsson, förestående 60-årsdag arrangerades måndagen den 30 maj 2005 det internationella seminariet *The Role of Places in History* i Reinholdsalen, Juristernas hus, Stockholms universitet. Mats Berglund ledde sammankomsten och inledde med att till jubilaren överlämna vänboken *Sakta vi gå genom stan*. Föredrag kring frågan om och synen på platsers rolls i historien hölls av professorerna Marjatta Hietala (Tammerfors), Peter Clark (Helsingfors), Sylvia Hahn (Salzburg) och Henk van Dijk (Rotterdam).

Tisdagen den 22 november 2005 anordnade institutet fakultetsseminariet *Urban History at Stockholm University*. Humanistiska fakulteten har avsatt särskilda medel för att ordna sådana fakultetsseminarier med syfte att främja samarbete mellan institutionerna och skapa starka forskningsmiljöer. Det kan ses mot bakgrund av forskningsrådets nya strategi att i första hand stödja så kallad excellent forskning med stark internationell förankring. Vårt program innehöll tre delar. Richard Rodger (Centre for Urban History, Leicester University) och Lars Nilsson talade om "Recent Trends in Urban History". Ett andra tema var "Urban Environmental History" med bidrag av Genevieve Massard Guilbaud (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris) och Sven Lilja. Dagen avslutades med att Laura Kolbe (Helsingfors universitet) tillsammans med Lars Nilsson presenterade sina forskningar om "The Post-modern City".

Internationella, nordiska och inhemska konferenser mm

Ur kalendarier kan bl.a. följande möten noteras:

- 25 januari: Projektmöte, Migrationen till Stockholm genom tiderna.
- 14–15 februari: Seminarium på Nordregio, Skeppsholmen, Stadens offentliga rum.
- 18–19 februari: Styrelsemöte, European Association for Urban History, Paris.
- 3 mars: Styrelsemöte, Svenska historiska föreningen, Stockholm.
- 15 mars: Fakultetsmöte, Stockholms universitet.
- 21 mars: Jämställdhetsdag, Historiska institutionen, Stockholms universitet
- 22 mars: Projektmöte: The Urban Cultural Heritage of the Mare Balticum.
- 30 mars: Projektmöte, Postindustriell stadsutveckling.
- 1 april: Projektmöte, Migrationen till Stockholm genom tiderna.

- 18–19 april: IMEX-mässa, Frankfurt.
- 20 april: Institutionsdag (Historiska institutionen), Observatoriet, Stockholm.
- 22–23 april: Svenska historikermötet, inklusive Svenska historiska föreningens årsmöte, Uppsala.
- 27 april: Stadshistoriska samfundets årliga möte, Wallenbergsalen, Juristernas hus, Stockholms universitet.
- 28 april: Projektmöte, samarbeten kring framtida forskning om Stockholms historia, Stockholms stadsmuseum.
- 20 maj, Riksantikvarieämbetet 375 år och invigning av Östra stallet.
- 24 maj: Möten i Stockholm och Uppsala om framtida mastersutbildningar inom Bolognaprocessen.
- 25 maj: Konferensen Industriminnen, Tessinsalen, Stockholms stadsmuseum.
- 30 maj: Konferens, The Role of Places in History, Reinholdsalen, Juristernas hus, Stockholms universitet.
- 2 juni: Projektmöte, Migrationen till Stockholm genom tiderna.
- 15 juni: Projektmöte, kartarkivareföreningen, Kungliga Biblioteket, Stockholm.
- 3–9 juli: Världshistorikerkongress, Sydney, Australien.
- 4 augusti: Möte med David Garrioch från Monash University.
- 20 augusti: Hertig Karls marknad i Nyköping med prisutdelning.
- 5 september: Projektmöte, Stockholms politiska historia efter 1945
- 15–16 september: Konferens, International Commission for the History of Towns, Kiel/Lübeck.
- 21–22 september: Intervjuer av sökande till arbetet som redaktör för Historisk tidskrift.
- 22 september: Projektmöte, kartarkivareföreningen, Stockholms universitet.
- 26 september: Möte med Pam Shih från Monash University, Australien, angående möjligheter till framtida samarbeten.
- 10 oktober: Projektmöte, Stockholms politiska historia efter 1945.
- 25 oktober: Projektmöte, samarbeten kring framtida forskning om Stockholms historia, Stockholms universitet.
- 7 november: Stadshistoriska nämndens sammanträde.
- 22 november: Fakultetsseminarium, Urban History at Stockholm University, Spelbomskan, Aula Magna.
- 2 december: Betygsnämnd Anna Micro Vikstrand, Stadsplanering i Huddinge 1900–1950, konstvetenskap, Stockholms universitet.
- 8 december: 2005 års kommunarkivariemöte, Stockholms stadsarkiv.

Internationella stadshistoriska kommissionen

Sverige representeras i La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes av professorerna Lars Nilsson och Sven Lilja. Dessutom är docent Birgitta

Ericsson hedersmedlem. Kommissionen har haft två konferenser under året. Den första hölls i anslutning till världshistorikerkongressen i Sydney 3–9 juli 2005. Där presenterades bland annat en slutrapport på kommissionens arbetstema, *Images of Towns*, för perioden 2001–2005. Lars Nilsson medverkade med föredraget "Urbanisation after Industrialisation: Nordic Urban Developments in the Twentieth Century", och Sven Lilja höll anförande på temat *A Climate History of Stockholm: Some Reflections and Perspectives*.

Kommissionens andra konferens ägde rum i Kiel och Lübeck 15–16 september 2005. Lars Nilsson deltog och presenterade på nytt rapporten "Urbanisation after Industrialisation: Nordic Urban Developments in the Twentieth Century". Det tidigare beslutade arbetstemat för perioden 2006–2008 *Cities and Monuments* kommer att utgå och ersätts av *Towns and Communications*. Nästa konferens kommer att äga rum i Zagreb i september 2006.

European Association of Urban Historians

Lars Nilsson är president för European Association for Urban History och ledde i den rollen styrelsemötet i Paris 18–19 februari 2005. Associationen anordnar konferenser vartannat år och nästa konferens, *Urban Europe in Comparative Perspective*, den åttonde i ordningen, kommer att äga rum i Stockholm 30 augusti – 2 september 2006. Vid mötet i Paris beslutades att i Stockholm ge plats för 64 av de cirka 120 inkomna föreslagen till sessioner. Antalet sessionsförslag var denna gång avsevärt större än någonsin tidigare i associationens historia. Det stora intresset framgår också av antalet inkomna förslag till papers. Flera sessioner har fått mer än dubbelt så många förslag till papers, och någon sex gånger fler, som de kan ta emot inom den givna tidsramen. Förslag har kommit från alla delar av världen inte bara Europa. Här finns länder som Japan, Taiwan, Indien, Turkiet, Nigeria, Canada, USA, Brasilien med flera representerade.

Konferensen kommer att hållas i Aula Magna och Juristernas hus på Stockholms universitet, därtill finns två reservlokaler bokade. Bo Eriksson Janbrink är från 1 september 2005 anställd som sekreterare på halvtid för att sköta de praktiska frågorna kring arrangemanget. Av Stockholm Convention Bureau köper vi tjänster som registrering, hotellbokning mm. Foldern "First Circular and Call for Sessions" har under året följts av "Second Circular and Call for Papers" som tillsammans med en affisch distribuerats runt om i världen. På webbsidan www.eauh.org finns alla sessioner presenterade tillsammans med praktisk information. Här kommer man också att kunna anmäla sig och accepterade papers kommer att publiceras på www.eauh.org.

Riksbankens jubileumsfond har beviljat 200.000 kronor, Vetenskapsrådet 148.000 kronor, Kungl. Vitterhets Akademien 75.000 kronor och Granholms stiftelse 125.000 kronor i finansiellt stöd. Ytterligare ansökningar har gjorts under året. En stor del av kostnaden täcks dessutom genom konferensavgiften som beräknas till 1400 kr per deltagare, exklusive moms.

Space, Nature and Culture in the City

Institutet har ett samarbete med historiker från Helsingfors, London och St Petersburg kring utvecklingen av och synen på parker, grönområden och öppna ytor i de fyra städerna efter 1800-talets mitt. Från svensk sida har Catharina Nolin, Mats Deland, Peter Schantz och Lars Nilsson medverkat. En bok föreligger i korrektur och kommer att utges av Ashgate förlag i början av 2006.

Kartarkivariemöte

Lars Nilsson har under året deltagit i två möten med svenska kartarkivariieföreningen. Diskussionerna har avsett publicering av kartor och kartinformation på CyberCity. Vid institutet har nu en databas börjat byggas upp med fullständig information om det kartmaterial som är omnämnt i Ragnar Josephssons katalog till Göteborgs stadsplaneutställning 1923.

Det skall nu göras tillgängligt på CyberCity.

Samarbeten kring Stockholms historia

Institutet deltar sedan några år tillbaka regelbundet i möten med representanter för Stockholms stadsmuseum, Medeltidsmuseet och Kommittén för Stockholmsforskning kring olika samarbeten rörande Stockholms historia. Gruppen har träffats två gånger under 2005. Ett samarbete som inletts gäller utforskandet av Stockholms politiska historia efter 1945 och ett annat museernas och andras medverkan i en planerad arkiv- och museikväll under den internationella konferensen *Urban Europe in Comparative Perspective*.

Minnesord över professor Ingrid Hammarström

Ingrid Hammarström, tidigare föreståndare för Stads- och kommunhistoriska institutet och professor emerita, avled efter en lång tids sjukdom den 27 mars 2005 i en ålder av 80 år. Hon föddes 1924 i Härnösand och växte upp i en kommunalarbetarfamilj. Tidigt präglades hon av den speciella miljön i det röda Ådalen och där grundlades hennes senare starka engagemang för arbetarrörelsen och dess värderingar. Efter framgångsrika studier vid Härnösands högre allmänna läroverk kom hon till Uppsala universitet. Där avlade hon fil. lic. i historia 1949, ekonomisk historia 1953 och blev fil dr och docent i historia 1956. Med sina handledare professorerna Karl-Gustav Hildebrand, Erik Lönnroth och Sven A Nilsson vidmakthöll hon nära kontakter under hela sitt liv. Under studieåren i Uppsala var hon aktiv i bl. a. föreningarna Clarté och Laboremus. Det var där hon träffade sin blivande make Hans Håkansson, som avled blott några dagar före Ingrid. Hans gjorde karriär inom kanslihuset i bl.a. industri-, energi- och rymdfrågor. Under Ingrids svåra sjukdom stod han vid hennes sida som hängiven make och stöd.

I avhandlingen *Finansförvaltning och varuhandel 1504–1540* analyserar hon med stor skärpa Sturetidens och den tidiga Vasatidens kamerala material, ett tidigare i det närmaste utforskat område. Internationell uppmärksamhet nådde hon kort därefter med sin studie *The price revolution of the 16th century*. Under ett år forskade Ingrid vid London School of Economics och erhöll 1961 en forskardocentur i historia vid Uppsala universitet. Som docent ledde hon tillsammans med Göran B Nilsson projektet *Ideologi och socialpolitik vid 1800-talets mitt*. Här tog Ingrid åter upp frågor som föga uppmärksammats i tidigare forskning. Den 1 oktober 1970 tillträdde hon *professuren i historia, särskilt stads- och kommunhistoria* vid Stockholms universitet. Ingrid blev därmed Sveriges andra kvinnliga professor i historia. En av hennes främsta meriter var hennes numera klassiska studie *Stockholm i svensk ekonomi 1850–1914*.

Professuren innebar att hon blev föreståndare för *Stadshistoriska institutet*. Den jämförande stadshistoria hon själv så framgångsrikt praktiserat i Stockholmsboken vidareutvecklades nu bl.a. inom projektet *Kalmar stads historia*. Under Ingrids ledning fick social-, demografi- och ekonomiskhistoriska perspektiv liksom den moderna urbaniseringsprocessen en framskjuten ställning i historiken över Kalmar. De internationella kontakterna stärktes ytterligare och särskilt med den brittiska *Urban History Group* och *Centre for Urban History* i Leicester.

Ingrid samlade gärna kring sig forskare och doktorander från olika ämnen och orter inom Sverige och Norden. Ett exempel, förutom Kalmargruppen, är projektet *Svensk stadsmiljö* där historiker och konstvetare från Stockholm och Uppsala samarbetade och som leddes av Ingrid tillsammans med

Thomas Hall. Hon ingick också i ledningsgruppen för det samnordiska projektet *Centralmakt och lokalsamhälle på 1700-talet* med Birgitta Ericsson, hennes första doktorand, som svensk projektledare.

Med sitt klara intellekt och skarpsinne framstår Ingrid som en av sin generations främsta svenska historiker. Vi, hennes forna elever och medarbetare, minns henne med stor tacksamhet för det stöd och den stimulans hon gett oss och som varit en förutsättning för vår egen utveckling som forskare och historiker. Att ha Ingrid som mentor har varit en avgörande inspirationskälla för oss.

Birgitta Ericsson
Sven Lilja
Lars Nilsson

STADS- OCH KOMMUNHISTORISKA INSTITUTET

Besöksadress:

Föreståndare

Professor Lars Nilsson, rum D 803, Historiska institutionen,
Stockholms universitet
Telefon 08-163394
Fax: 08-167548
lars.nilsson@historia.su.se

Assistenter

Fil kand Nils Fabiansson, rum D 812, Stockholms universitet
Telefon: 08-162807
nils.fabiansson@historia.su.se

Fil kand Mats Berglund, rum D 800, Stockholms universitet
Telefon: 08-162830
mats.berglund@historia.su.se

Postadress:

Historiska institutionen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

Hemsidadress:

www.urbanhistory.su.se

